

PARAFIA ŚW. JADWIGI W BRZEZINCE

Zarys dziejów – kalendarium

1376 ⁶	Wzmianka o wsi w związku z budową I kościoła drewnianego pod patronatem św. Jadwigi (Hedwig). Nieznana jest data założenia wioski, lecz z całą pewnością było to przed 1376 r., najprawdopodobniej w XII/XIII wieku.
1376-1532	Wieś należy do książąt raciborskich (Piastów).
1447	Powstanie II kościoła drewnianego na miejscu I ⁷ .
1447	Przekazanie dwóch dzwonów pod zastaw do parafii Szobiszowice z powodu trudności finansowych parafii.
1550-1719	Wieś należy do rodziny von Zmeskal (hrabiowie Heinrich, Peter, Karl, Franz).
1551	Przebudowa kościoła przez hrabiego Heinricha von Zmeskal.
1552	Wykupienie dwóch dzwonów z Szobiszowic.
1622	Odlanie z brązu dzwonu św. Józefa dla Brzezinki.
30.01.1659	Jan Columbanus ustanowiony proboszczem.
1679	Wizytacja kanoniczna w Brzezince i Kozłowie.
1687	Wizytacja kanoniczna w Brzezince i Kozłowie.
1697	Michaël Cholewinsky ust. proboszczem.
1717	Joannes Ivanowsky ust. administratorem.
1719-1725	Nowi właściciele Brzezinki – Christoph Heinrich Pelka i jego żona.
1720	Baltazar Jura ust. proboszczem.
1724	W Brzezince odnotowano 486 katolików i 3 protestantów.
1731-1745	Nowi właściciele Brzezinki – Georg Joseph i jego żona Feliciana von Gusnar.
1733	Brzezinka wchodzi do nowo utworzonego powiatu toszecko-gliwickiego.
1736	Michaël Lipka ust. proboszczem.
1741	Brzezinka pod władaniem Prus.
1746-1752	Nowi właściciele Brzezinki – rodzeństwo (Genhwieter) Cellari.
1752-1767	Nowy właściciel Brzezinki – Joseph Caspar Paczinsky von Tenczin.
1759	Thomas Schneider ust. proboszczem.
15.08.1767	Pierwsza gliwicka pielgrzymka na Jasną Górę.

⁶ Wg niepublikowanej kroniki spisanej przez Josefa Maturę z Orzegowa za czasów ks. A. Winklera – w posiadaniu autora.

⁷ Wg zestawienia składek na świętopietrze.

1767-1774	Nowa właścicielka Brzezinki – Maria Theresia von Zmeskal z d. Medar z Byciny.
1768-1769	Brak proboszcza w Brzezince.
1774-1776	Nowy właściciel Brzezinki – Traugott von Holly.
1776-1785	Nowy właściciel Brzezinki – Otto Siegismund von Schkopp.
1785-1789	Nowy właściciel Brzezinki – Heinrich von Büнау.
1789-1795	Nowy właściciel Brzezinki – rotmistrz z Dobrodzienia Felix Friedrich von Stümer.
1795-1799	Nowa właścicielka Brzezinki – Johanna Gottlieba von Skrzidlowsky, z d. Falkenberg.
1799-1803	Nowy właściciel Brzezinki – Karl Freiherr von Chambres.
24.08.1807	Pożar szkoły wraz z zabudowaniami.
1809	Otwarcie nowej, dwuklasowej szkoły murowanej.
1825	Rozbudowa szkoły o jedną izbę szkolną i mieszkanie dla nauczyciela.
1833	Nowy właściciel Brzezinki – Johann Nepomuk von Raczeck, syn Karla von Raczeck z Czekanowa. W skład majątku wchodzi ok. 330 ha ziemi, 15 koni, 12 wołów, 50 krów oraz 200 owiec ⁸ .
1834	Matthäus Pogrzeba ust. proboszczem.
1844	Onufry Stekel ust. proboszczem.
1847	Liczba mieszkańców: w Brzezince – 1279, w Kozłowie – 637.
1847-1848	Epidemia tyfusu i cholery.
1868	Śmierć Johanna Nepomuka von Raczeck. Wdowa po nim Antonina von Raczeck sprzedaje folwark w Brzezince księciu raciborskiemu Wiktorowi za 15 000 talarów.
1871	Liczba mieszkańców: Brzezinka – 1871, Kozłów – 993.
1871-1879	Zabranie przez kulturkampf dwóch dzwonów z Brzezinki.
1883	Utworzenie w Brzezince Męskiego Towarzystwa Śpiewaczego <i>Liederkranz</i> .
9.09.1886	Ks. Henryk Treger ust. proboszczem.
3.01.1889	Wielkie polowanie w okolicznych lasach.
1890-1891	Rozebranie II kościoła drewnianego i wybudowanie z kamieni i cegły nowego III kościoła, w stylu neogotyckim – I etap budowy (prezbiterium i połowa nawy głównej).
18.10.1891	Poświęcenie nowego kościoła (I etap) przez ks. proboszcza Henryka Tregera (na podstawie zezwolenia udzielonego przez ks. kard. Jerzego Koppa).
22.09.1893	Poświadczenie przez bpa wrocławskiego Hermanna Gleicha, że portatylny ołtarz z relikwiami św. Benigny męczennicy są poświęcone.
1895	Wybudowanie nowego kamiennego krzyża (<i>Boża Męka</i>) przy ogrodzeniu, z lewej strony bramy głównej.
1896	Podpisanie umowy koncesyjnej na dostawę energii elektrycznej pomiędzy Gminą Brzezinka a AEG (Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft).

1897	Liczba mieszkańców: Brzezinka – 2261, Kozłów – 1168.
1899	Ukończenie II etapu budowy kościoła (druga część nawy głównej wraz z wieżą i chórem).
1905	Ufundowanie przez rodzinę Slotosch kamiennego krzyża (<i>Boża Męka</i>) pod lasem, za ul. Sandomierską.
9.07.1907	Ks. Anton Winkler ust. proboszczem.
27.05.1911	Konsekracja kościoła przez ks. bpa Karla Augustina.
1912	Liczba mieszkańców: Brzezinka – 2408, Kozłów – 1103.
1914	Ufundowanie przez Konstantyna i Julię Morysów kamiennego krzyża (<i>Boża Męka</i>) na cmentarzu.
19.01.1915	Przybycie do Brzezinki sióstr słuźebniczek śląskich.
1921	Po plebiscycie Brzezinka należy do Niemiec.
1928	Powiększenie i przebudowa kościoła filialnego w Kozłowie wg projektu architekta H. Schlichta z Wrocławia. Kościół ten w XVII wieku został przyłączony do Brzezinki.
23.06.1928	Śluby wieczyste s. Marii Godeberty – Barbary Wosiek (I powołanie żeńskie w parafii).
1929	Konsekracja przez JE ks. kard. Adolfa Bertrama kościoła filialnego w Kozłowie.
1929	Udzielenie sakramentu bierzmowania 270 osobom przez JE ks. kard. Adolfa Bertrama.
1929	Zakup dwóch dzwonów dla kościoła w Brzezince.
16.12.1929	Poświęcenie domu sióstr słuźebniczek śląskich <i>St. Antonius-Stift</i> oraz szkoły gospodarstwa domowego dla dziewcząt.
6.02.1930	Msza św. prymicyjna odprawiona w Brzezince przez ks. Alojzego Spyrkę (I powołanie męskie w parafii).
1930	Utworzenie Kolumny Sanitarnej w Brzezince.
1930	Liczba mieszkańców Brzezinki – 2214.
1932	Misje Święte w Brzezince, prowadzone przez oo. redemptorystów z Gliwic.
17.09.1933	Obchody 50. rocznicy powstania Męskiego Towarzystwa Śpiewaczego <i>Liederkranz</i> .
7.12.1933	Wybór nowego przewodniczącego Towarzystwa Gier i Gimnastyki w Brzezince.
1934	Budowa wodociągu w Brzezince (ze Starych Gliwic).
1935-1936	Wybudowanie nowego osiedla domków jednorodzinnych, nowej szkoły, sklepu spożywczego i piekarni.
1.10.1935	Wprowadzenie się 64 osadników do nowych domków na Osiedlu w Brzezince.
16.04.1936	Msza św. prymicyjna odprawiona w Brzezince przez ks. Paula Kutschę.
1936	Zmiana nazwy Brzezinka na Birkenau.
25.10.1938	Poświęcenie sztandaru Towarzystwa Sportowego w Brzezince.
1941	Utworzenie przez Niemców na granicy Brzezinki i Kozłowa obozu koncentracyjnego dla więźniów sowieckich.

⁸ J. Schmidt, *Dzieje Brzezinki – Birkenau i Kozłowa – Lindenhain*, Gliwice 2007, s. 5.

1943	Zabranie dwóch dzwonów przez okupanta niemieckiego (pozostał jeden – św. Józef).
26.01.1945	Spalenie plebanii przez Sowietów.
1.02.1945	Pogrzeb trzech kapłanów zamordowanych przez Sowietów.
14.02.1945	Początek wywózki do Związku Sowieckiego mężczyzn w wieku od 17 do 50 lat ⁹ .
20.02.1945	Ks. Franz Muschol ustanowiony administratorem w Brzezince.
1945	Przywrócenie nazwy Brzezinka.
18.03.1945	Brzezinka należy do województwa śląskiego, zwanego też woj. śląsko-dąbrowskim.
29.05.1945	Pierwsza po wojnie I Komunia św. w Brzezince.
1945	Wybudowanie przy ul. Zamojskiej kapliczki ku czci zamordowanego przez Sowietów ks. Antona Winklera.
1.12.1946	Uroczystość wprowadzenia do odbudowanej, po spaleniu przez Sowietów, plebanii.
1947	Stan parafii: 3330 katolików, 77 protestantów, 76 bezwyznaniowych.
15.08.1947	Pierwsza po wojnie pielgrzymka na Górę Św. Anny.
1947	Wybudowanie przy ul. Zakopiańskiej 24 kapliczki z figurką Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata.
1948	Uroczystość poświęcenia nowo wybudowanej szkoły w Kozłowie.
11.10.1948	Aresztowanie i wydalenie z Brzezinki ks. Franza Muschola.
17.10.1948	Ks. Fryderyk Czernik ust. proboszczem.
1949	Misje Święte prowadzone przez oo. franciszkanów z Wrocławia.
1952	Stan parafii: 3156 katolików, 17 protestantów, 76 bezwyznaniowych.
8.03.1953	Brzezinka należy do województwa stalinogrodzkiego.
21.11.1953	Złożenie profesji zakonnej przez s. Cecylię – Annę Marię Linek (II powołanie żeńskie w parafii).
3.08.1954	Wywiezienie z Brzezinki sióstr służebniczek śląskich do obozu pracy.
1956	Stan parafii: 3186 katolików, 79 protestantów, 156 innych wyznań.
1960	Misje Święte prowadzone przez oo. franciszkanów z Góry Św. Anny.
2.02.1961	Msza św. prymicyjna odprawiona w Brzezince przez ks. Alojzego Bimczoka.
28.04.1961	Ks. Józef Janicki ust. proboszczem.
1963	Parafia pw. św. Mikołaja w Kozłowie rozpoczyna prowadzenie <i>Ksiąg chrztów, ślubów i zgonów</i> .
1965	Wybudowanie w Brzezince nowej kaplicy cmentarnej.
13.06.1965	Poświęcenie przez JE ks. bpa Franciszka Jopa trzech nowych dzwonów.
20-21.01.1966	Nawiedzenie obrazu MB Częstochowskiej (I peregrynacja).
1970	Misje Święte prowadzone przez księży misjonarzy Świętej Rodziny z Górki Klasztornej.

6.01.1975	Złożenie ślubów wieczystych przez s. M. Gabrielę – Helenę Wojtkiewicz.
1975	Włączenie Brzezinki do Gliwic ¹⁰ .
1975	Wykonanie nagłośnienia w kościele i renowacja trzech ołtarzy przez firmę z Żywca.
1977	Budowa nowych piszczałkowych organów.
1980	Misje Święte prowadzone przez księży misjonarzy Świętej Rodziny z Górki Klasztornej.
7.10.1980	Ponowne erygowanie parafii św. Mikołaja w Kozłowie.
21.06.1987	Msza św. prymicyjna odprawiona w Brzezince przez ks. Andrzeja Ogasę.
1986	Nadanie nazwy brzezińskiej szkole: Szkoła Podstawowa nr 17 im. <i>Ludwika Waryńskiego</i> .
1987-1988	Nawiedzenie w ramach Roku Maryjnego obrazu Jasnogórskiej Bogarodzicy.
1991	Rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 17 im. <i>Ludwika Waryńskiego</i> przy ul. Płockiej 16.
1992	Zamknięcie szkoły przy ul. Zamojskiej.
25.03.1992	Utworzenie diecezji gliwickiej.
28.05.1995	Podniesienie przez bpa Jana Wieczorka kościoła MB Pokornej w Rudach do rangi sanktuarium diecezji gliwickiej.
21.06.1996	Proboszczem w Brzezince zostaje ks. Ginter Langner.
23.06.1996	Założenie <i>Kroniki Parafialnej</i> w Brzezince (KPB).
8-9.11.1996	Nawiedzenie obrazu MB Częstochowskiej (II peregrynacja).
1997	Wykonanie iluminacji zewnętrznej kościoła.
8.12.1997	Ustanowienie przez JE ks. bpa Jana Wieczorka nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. – Reinholda Mittasa, Piotra Kiklaisza i Stefana Górki.
11.04.1998	Poświęcenie nowego obrazu Jezusa Miłosiernego.
13.08.1998	Przyłączenie części mieszkańców Rzeczyc do parafii MB Różańcowej w Rzeczycach.
1999	Wykonanie ogrzewania kościoła (na olej opałowy).
17.06.1999	Wizyta papieża Jana Pawła II w Gliwicach.
11.06.2000	Msza św. prymicyjna odprawiona w Brzezince przez o. Michała Lukosza.
2000	Misje Święte prowadzone przez ks. Józefa Siedlczyńskiego CM z Zakopanego.
2000	Liczba mieszkańców Brzezinki – 2213.
2002	Utworzenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 12, w skład którego weszły Szkoła Podstawowa nr 17 oraz Gimnazjum Dwujęzyczne (jedyne tego typu w Gliwicach).
8.12.2002	Poświęcenie nowego sztandaru dla młodszych marianek.
2004	Wymiana w kościele starej kamiennej posadzki na granitową.
11.06.2004	Zajęcie przez ministrantów I miejsca w <i>Mistrzostwach Liturgicznej Służby Ołtarza w Piłce Nożnej o Puchar JE ks. bpa Jana Wieczorka</i> .

⁹ Wywieziono również mężczyzn w wieku 16 lat.

¹⁰ Ustawa z 28.05.1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym.

2004-2007	Budowa kanalizacji sanitarnej.
2006	Dyplom dla drużyny piłki nożnej ministrantów młodszych za zajęcie II miejsca w etapie dekanalnym V Mistrzostw Diecezji Gliwickiej.
2008-2009	Nawiedzenie parafii Brzezinka przez obraz MB Pokornej z Rud (mała peregrynacja).
2008	Liczba mieszkańców Brzezinki – 2198.
2009-2010	Remont generalny kościoła.
14.06.2009	Ogłoszenie sanktuarium MB w Rudach bazyliką mniejszą (I w diecezji gliwickiej).
20.02.2010	100. urodziny pani Franciszki Brom.
1.05.2010	100. urodziny pani Emilii Młot.
27.06.2010	25 lat kapłaństwa ks. proboszcza Gintera Langnera.
7.09.2010	100. urodziny pani Augusty Pietrygi.
3-10.10.2010	Misje Święte prowadzone przez księży misjonarzy Świętej Rodziny.
16.10.2010	Odłączenie od parafii mieszkańców Kleszczowa-Osiedle.

Konsekracja kościoła w Brzezince – 27 maja 1911 roku¹¹

Biskup sufragan¹² przybył do Brzezinki o godzinie 7.00 rano w towarzystwie 50 rowerzystów i 42 jeźdźców. W drodze do kościoła przywitały go dwie dziewczynki, które recytowały wiersze. Następnie biskupa przywitał ksiądz Winkler¹³. Przy dźwiękach dzwonów oraz wiwacie członków wielu zrzeseń biskup przeszedł przez szpaler dzieci szkolnych. Po podniosłym przywitaniu udał się do kościoła, aby rozpocząć uroczystość konsekracji.

Obraz upamiętniający konsekrację kościoła

Obrazek z 1911 roku

Świadectwo bierzmowania (1911)

O godzinie 10.00 odprawiono Mszę św. pontyfikalną, w której uczestniczył również książę Raciborza¹⁴. Po krótkiej przerwie blisko 600 kandydatom udzielono sakramentu bierzmowania. Po południu, o godzinie 14.00, w Domu Parafialnym na cześć biskupa sufragana wydano uroczysty obiad.

Około godziny 17.00 na placu przed Domem Parafialnym zgromadzili się wierni, by poprzez pieśni, muzykę i przemowy oddać cześć biskupowi. Dostarczyło to biskupowi wiele radości i wzruszeń. Bardzo chciał poznać przedstawicieli grup, przede wszystkim nauczycieli, zgromadzonych przed Domem Parafialnym. Następnie udzielił zgromadzonym parafianom swego błogosławieństwa. O godzinie 18.00 odbyło się nabożeństwo majowe, po którym biskup w uroczystej procesji został odprowadzony do samochodu.

Taki opis tego ważnego dla naszej parafii dnia przytaczają źródła historyczne. Było to wielkie święto dla całej tutejszej społeczności. Wspomnienie tego pięknego i pełnego łask dnia na długo pozostanie w pamięci parafian z Brzezinki.

Proboszczowie

Ks. Henryk Treger urodził się 12.07.1840 r. w Kochanowicach. Święcenia kapłańskie przyjął 28.06.1869 roku. W latach 1871-1886 był wikariuszem w Rachowicach. Od 9.09.1886 r. był proboszczem w Brzezince. W latach 1890-1899¹⁵ na miejscu dawnego drewnianego kościoła

¹⁴ Książę raciborski – książę Wiktor II Amadeusz von Ratibor (1847-1923).

¹⁵ I etap budowy, ukończony w 1891 r. – rozbiórka starego drewnianego kościoła i wybudowanie nowego.

ła ks. Henryk Treger wybudował nowy murowany (z kamienia i cegły) neogotycki kościół, który z polecenia ks. kard. Geoga Koppa (Jerzy Kopp)¹⁶ z Wrocławia poświęcił 18.10.1891 roku. Około 2/3 kosztów budowy kościoła poniósł książę raciborski. Ksiądz Henryk Treger zmarł 28.01.1907 roku. Pochowany został, zgodnie z jego ostatnią wolą, tuż pod murami kościoła, po zachodniej stronie.

Ks. Anton Winkler urodził się 13.12.1875 r. w m. Radoszowy jako syn Josefa (1844-1912) i Johanny (1850-1932) z domu Wramba. Świecenia kapłańskie przyjął 22.06.1901 r. we Wrocławiu. W Brzezince był proboszczem w latach 1907-1945. Był radcą duchownym i dziekanem dekanatu łabędzkiego. Za czasów posługi ks. Antona Winklera odbyła się konsekracja kościoła. Liturgicznego poświęcenia kościoła dokonał bp sufragan Karl Augustin (Karol Augustin)¹⁷. Ksiądz Winkler posługiwał w dwóch

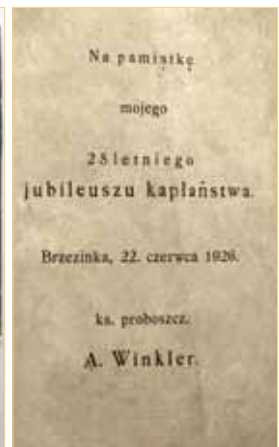
Ks. Anton Winkler (w ramce) na srebrnym weselu Aleksandra Treger (brata ks. Henryka) i Marii z d. Marcy

wanie na jego miejscu części nowej, obejmującej prezbiterium i połowę nawy głównej. II etap budowy, ukończony w 1899 roku – budowa pozostałej części nawy głównej wraz z wieżą i chórem.

¹⁶ Kard. Georg Kopp – archidiecezja wrocławska (1887-1914).

¹⁷ Por. *Konsekracja kościoła w Brzezince*.

językach: polskim i niemieckim. Był też kaznodzieją pielgrzymkowym na Górze Św. Anny. Jak wspominają starsi mieszkańcy Brzezinki, kiedy ks. Anton Winkler obchodził w 1926 roku jubileusz 25 lat kapłaństwa, to we wszystkich trzech brzezińskich gospodach¹⁸ hucznie świętowano. Z tej okazji parafianie ufundowali swemu proboszczowi duży obraz *Ecce Homo*, zawieszony w prezbiterium nad drzwiami do zakrystii. Staraniem ks. proboszcza w 1928 roku został powiększony i przebudowany wg projektu architekta H. Schlichta z Wrocławia kościół filialny (*mater adiuncta*) pw. św. Mikołaja w Kozłowie, który od XVII wieku został przyłączony do Brzezinki. W następnym roku kościół został konsekrowany przez ks. kard. Adolfa Bertrama. W drodze powrotnej z Kozłowa ks. kardynał zatrzymał się w Brzezince, gdzie udzielił sakramentu bierzmowania 270 osobom¹⁹. W 1929 roku ks. Winkler kupił we Wrocławiu dwa dzwony dla brzezińskiego kościoła.

W poniedziałek 16.12.1929 r. poświęcił dom sióstr służebniczek śląskich *St. Antonius-Stift* oraz szkołę gospodarstwa domowego dla dziewcząt²⁰. Od połowy lat 30. stan zdrowia ks. proboszcza pogarszał się. Otrzymał więc do pomocy wikariuszy, a byli to: ks. Wacław Schenk, ks. Max Gade i ks. Wilhelm Dropalla.

¹⁸ Lipiński i Marcy – ul. Kozielska, Slotosch – ul. Kozłowska (obecnie Lubelska).

¹⁹ Opis uroczystości wg J. Schmidt, *Dzieje Brzezinki...*, dz. cyt., s. 119: „Także nasza mała parafia miała zaszczyt gościć w swoich progach swojego Arcypasterza JE ks. Kardynała (Adolfa Bertrama – red.). Przybył on w poniedziałek ok. godz. 11.30 z pobliskiego Kozłowa, gdzie dokonał konsekracji kościoła. Od granicy Brzezinki aż do bram plebanii towarzyszyła kardynałskiemu samochodowi liczna rzesza jeźdźców i rowerzystów. Tutaj nastąpiło uroczyste powitanie, na które złożyły się: pieśni wykonane przez uczniów wyższych klas szkoły, dodatkowo wzmocnionych przez Brzezińskie Towarzystwo Śpiewacze, wiersze oraz mowa powitalna kierownika szkoły. Takie powitanie w małej wiosce serdecznie wzruszyło ks. Kardynała. Brzezinka na ten dzień przybrała odświętny wystrój. Wszystkie domy wzdłuż trasy przejazdu ozdobiono wieńcami, a pięć bram powitalnych zdobiło trasę przez wioskę do plebanii”.

²⁰ Opis uroczystości w: *Ważne wydarzenia w parafii. Służebniczki śląskie*.

Tablica nagrobna: ks. A. Winkler, ks. W. Dropalla, ks. P. Kutscha

Kapliczka ku czci zamordowanego ks. A. Winklera – przed plebanią

Tablica nagrobna rodziców ks. A. Winklera – na cmentarzu

W piątek 26.01.1945 r., po wkroczeniu wojsk sowieckich do Brzezinki, ks. proboszcz został zastrzelony, a plebania podpalona²¹. W czwartek 1 lutego został on pochowany na parafialnym cmentarzu we wspólnej mogile z zamordowanymi również przez Sowietów: wikariuszem ks. Wilhelmem Dropallą i rezydentem ks. Pauliem Kutschą. Pogrzeb odbył się bardzo skromnie, bez kapłana. 6 lutego o. Bernard Klodwig (redemptorysta z Gliwic) odprawił nabożeństwo żałobne ku czci zamordowanych trzech brzezińskich kapłanów.

Wspomnienia

Za czasów ks. Antona Winklera ławki w kościele były numerowane i opłacane. Ławki z przodu (dwa pierwsze rzędy) były zajmowane przez tzw. „śmietankę brzezińską”, czyli przez kupców, nauczycieli i rzemieślników. Dalsze rzędy ławek zajmowali po-

zostali parafianie, głównie osoby starsze. Miejsca po lewej stronie kościoła zajmowały kobiety, a z prawej mężczyźni. Dzieci stały przed pierwszą ławką, dziewczynki z lewej, a chłopcy z prawej strony kościoła. Ksiądz proboszcz reagował zdecydowanie w każdym przypadku łamania przyjętych zasad zajmowania miejsc w ławkach.

Msze św. odprawiane były w języku łacińskim. W niedziele i święta odprawiano przeważnie

²¹ Por. *Ważne wydarzenia w parafii. Tragiczne dni parafii w styczniu 1945 roku.*

Msze św. za żyjących, a w tygodniu za zmarłych. Nie było też anonimowych intencji mszalnych, czyli tych w „pewnej intencji” albo z podaniem tylko imienia osoby lub osób, za które była odprawiana Msza św. Podczas II wojny światowej kazania były głoszone w języku niemieckim.

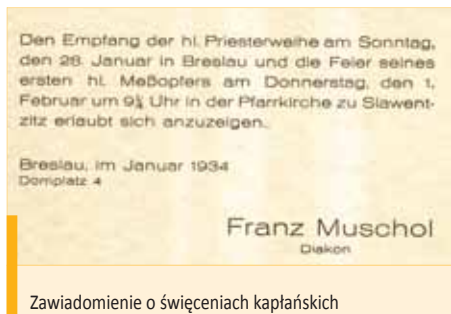
Brzezinka, 2009 r.

Parafianie

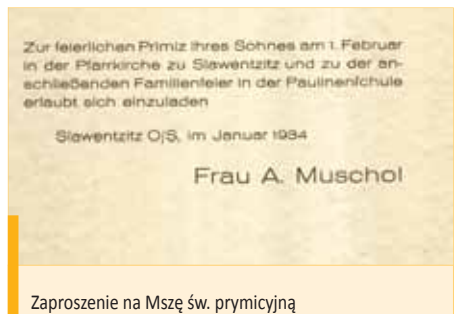
Ks. Franz Muschol (Franciszek Musioł) urodził się 3.10.1910 r. w Sławięcicach. Maturę zdał w 1928 roku w Gliwicach²². Teologię studiował we Wrocławiu i Monachium. Święcenia kapłańskie przyjął 28.01.1934 r. we Wrocławiu z rąk ks. kard. Adolfa Bertrama²³. W latach 1934-1936 był wikariuszem w Naumburgu. Później do 1939 roku posługiwał jako wikariusz i katecheta w Zielonej Górze. Od 15.01.1940 r. był wikariuszem okręgowym w Gliwicach w zakresie katechizacji. Do Brzezinki przybył po tragicznych dniach styczniowych w 1945 roku. 20.02.1945 r.²⁴ został ustanowiony administratorem w Brzezince oraz filialnej parafii w Kozłowie.

Podczas kilkuletniej posługi kapłańskiej w Brzezince odbudował po pożarze plebanii i dobudował nową część. Przy robotach budowlanych pracowały głównie kobiety i dziewczęta, ponieważ większość mężczyzn nie wróciła z wojny lub została, w podstępny sposób, wywieziona do Związku Radzieckiego. Ponadto wybudował na osiedlu kapliczkę z figurą Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata²⁵ oraz kapliczkę (przy ul. Zamojskiej) ku czci zamordowanego ks. Antona Winklera z figurką MB Niepokalanej i tablicą: *In memoriam parochi ANTONI WINKLER, + 26 I 1945, ferro ignique*. Powiększył cmentarz, poświęcił

Zawiadomienie o święceniach kapłańskich

Zaproszenie na Mszę św. prymicyjną

²² Najprawdopodobniej w gimnazjum mieszczącym się od 1814 roku w klasztorze oo. Redemptorystów przy ul. Kozielskiej i w Konwikcie im. św. Józefa przy ul. Kozielskiej, obecnie IV LO.

²³ Kard. Adolf Bertram – archidiecezja wrocławska (1914-1945).

²⁴ *Protokół wizytacji dziekańskiej z 11.12.1946 r., segregator – Parafia Brzezinka, ADG.*

²⁵ Kapliczka powstała wg projektu architekta Schenka – brata ks. Wacława Schenka.

Sławięcice (1.02.1934). Obok prymicjanta jego matka, za nią siostra Resi

drewniany krzyż ku czci zamordowanego ks. Paula Kutschy oraz kapliczkę nad stawem ku czci zamordowanego ks. Wilhelma Dropalli.

Z siostrą Teresą (Resi). Przy sztandarze: Seminarjiny Związek Studencki (1. od lewej seminarzysta P. Kutscha)

W okresie duszpasterskiej posługi administratora ks. Franza Muschola działały w naszej parafii następujące grupy²⁶ (liczby osób dot. 1947 roku): Caritas (162), Krucjata Eucharystyczna (25), chór kościelny (49), III Zakon (57), Sodalicja i Kongregacja Mariańska (145). Na plebanii mieszkała matka księdza, siostra księdza Teresa oraz dwie służące – Marta Kipka i Zofia Tischbier.

Wieczorem w poniedziałek 11.10.1948 r. po odprawieniu nabożeństwa różańcowego ok. godziny 21.00 w obecności sołtysa Brzezinki ks. Muschol został aresztowany na plebanii przez funkcjonariuszy UB oraz Milicji Obywatelskiej. Oświadczone mu, że zostaje wywieziony, ponieważ przeszkadzał w polonizacji. Pozostawiwszy na plebanii swoją matkę oraz siostrę, został

Pierwsza wizyta w Polsce (1964). Od lewej: ks. F. Muschol, A. Kutscha, Resi Muschol, S. Kutscha, J. Kutscha i ks. J. Janicki

Pierwsza wizyta w Polsce (1964). Od lewej: ks. Franz Muschol, ks. Józef Janicki, o. Gerard Farbowski

przewieziony ciężarówką najpierw do obozu przejściowego w Głubczycach, a potem do Niemiec Wschodnich (NRD).

Dalszą posługę kapłańską sprawował kolejno: w Olvenstedt (kurator), Weissenfels (wikariusz) oraz jako proboszcz w Halle (1954-1979). W 1952 roku matka oraz siostra księdza mogły przenieść się z Brzezinki do domu parafialnego w Halle. W sierpniu 1964 roku zaryzykował przyjazd do Brzezinki. Ku jego zaskoczeniu został radośnie przywitany przez rzeszę wiernych. Odprawiona została uroczysta Msza św. ze sztandarami. Ksiądz Józef Janicki podziękował mu za wszystko, co uczynił dla Brzezinki w tym nadzwyczaj trudnym powojennym okresie. Będąc na emeryturze, dalej posługiwał wiernym w Freising-Neustift, Kronwinkel i Landshut. W 1990 roku jako szczególnie czciciel i propagator św. Jadwigi został odznaczony medalem. Zmarł w piątek 10.08.2001 roku. Został pochowany na cmentarzu w miejscowości Landshut. 14.10.2001 r. odprawiona została w naszej świątyni Msza św. w intencji zmarłego ks. Franza Muschola.

Zasady, jakie panowały w kościele za czasów ks. Franza Muschola, były takie, jak za jego poprzednika. Ławki w kościele były numerowane i opłacane. Kobiety siedziały po lewej, a mężczyźni po prawej stronie kościoła²⁷. Po II wojnie światowej kazania w kościele były głoszone wyłącznie w języku polskim. Ksiądz Franz Muschol czytał kazanie z kartki, które tłumaczył mu z języka niemieckiego na polski Franciszek Wojtkiewicz. W niedzielę i święta były odprawiane dwie

Wspomnienia

Zasady, jakie panowały w kościele za czasów ks. Franza Muschola, były takie, jak za jego poprzednika. Ławki w kościele były numerowane i opłacane. Kobiety siedziały po lewej, a mężczyźni po prawej stronie kościoła²⁷. Po II wojnie światowej kazania w kościele były głoszone wyłącznie w języku polskim. Ksiądz Franz Muschol czytał kazanie z kartki, które tłumaczył mu z języka niemieckiego na polski Franciszek Wojtkiewicz. W niedzielę i święta były odprawiane dwie

²⁶ Protokół wizytacji dziekańskiej, 1947, ADG.

²⁷ Por. wspomnienia parafian o ks. A. Winklerze.

Landshut. Tablica nagrobna na ścianie kościoła, obok grobu

Landshut. Miejsce spoczynku ks. F. Muschola

Msze św. w Brzezince – o 7.00 oraz 10.00 oraz jedna Msza św. w kościele filialnym w Kozłowie o godz. 8.30. W 1946 roku odbyły się rekolekcje dla dzieci, w których uczestniczyło 320 dzieci. Rekolekcje prowadził ks. Wacław Schenk.

Brzezinka, 2009 r.

Parafianie

Ks. Fryderyk Czernik urodził się 11.07.1889 r. w Leśnicy. Miał jedną siostrę Elżbietę. Świecenia kapłańskie przyjął 21.06.1913 roku. Biegłe władał językiem polskim i niemieckim. W latach 1914-1919 posługiwał w Bergen na wyspie Rugia, gdzie proboszczem był ks. Max Kaller. Następnie w latach 1919-1924 był wikariuszem w par. Św. Rodziny w Berlinie. Od 10.04.1924 r. był proboszczem w Szczecinie-Dąbiu (Altdamm). Od 21.03.1929 r. posługiwał jako proboszcz w par. św. Antoniego w Zdieszowicach, a od 28.01.1947 r. posługiwał jako substytut²⁸ w par. Wszystkich Świętych w m. Sieroty. W latach 1948-1960 był proboszczem w Brzezince (ust. 17.10.1948 r.). W niedzielę 21.06.1953 r. uroczystie obchodził 40-lecie kapłaństwa. Za czasów ks. Fryderyka Czernika miały miejsce radykalne zmiany w zakresie postu eucharystycznego²⁹. Ksiądz proboszcz zmarł w czwartek 1.12.1960 r. Pochowany został na cmentarzu w Brzezince obok swego poprzednika ks. Antona Winklera.

²⁸ Zastępstwo prawdopodobnie za proboszcza, który został zmuszony do wyjazdu do Niemiec.

²⁹ Powstrzymanie się od przyjęcia pokarmów przed przystąpieniem do Komunii św. Do 1953 roku

Brzezinka (lata 50.). Od lewej: J. Jezierski (kier. szkoły), K. Łoś (sottys) z żoną Karoliną, ks. F. Czernik, ks. J. Janicki

Ks. Fryderyk Czernik podczas ceremonii ślubnej (1956)

Jubileusz 40-lecia kapłaństwa (21.06.1953). Dziewczynki: M. Hassa, K. Marek, A. Dziwisz. Ministranci: J. Linek, Hipper, W. Owczorz, W. Laqua, J. Kubiczek, A. Bimczok

Jubileusz 40-lecia kapłaństwa (21.06.1953). Od lewej: 2. ks. E. Hanysek, 3. ks. E. Malejka. Z tyłu: s. M. Goara i s. M. Lilioša

Jubileusz 40-lecia kapłaństwa (21.06.1953). Od lewej: E. Wojtkiewicz, F. Jaschik, E. Gaida (siostra Jubilata), Z. Tischbier, M. Giemza, H. Wojtkiewicz, M. Kokot, M. Wojtkiewicz

Pierwsza Komunia św. (ok. 1955 r.)

Komunię św. przyjmowano na czczo, od północy zachowując post eucharystyczny. Od 1953 roku na wieczornej Mszy św. obowiązywały 3 godz. postu od pokarmów oraz 1 godz. od napojów. Od 1957 roku 3 godz. postu od pokarmów i 1 godz. postu od napojów rozszerzono również na wszystkie inne Msze św. Od 1965 roku obowiązuje przed przyjęciem Komunii św. 1 godz. postu od pokarmów i napojów. Zagadnienie postu eucharystycznego regulowane jest przez Kodeks Prawa Kanonicznego (z 1983 roku):

- kan. 919 par. 1 – „Przystępujący do Najświętszej Eucharystii powinien przynajmniej na godzinę przed przyjęciem Komunii Świętej powstrzymać się od jakiegokolwiek pokarmu, z wyjątkiem tylko wody i lekarstwa”.
- kan. 919 par. 3 – „Osoby w podeszłym wieku lub złożone jakąś chorobą, jak również ci, którzy się nimi opiekują, mogą przyjąć Najświętszą Eucharystię, chociażby coś spożyły w ciągu godziny poprzedzającej”.

Boże Ciało (lata 50.)

Tablica nagrobna na brzezińskim cmentarzu

Wspomnienia

W Brzezince posługiwałem w okresie od 28.08.1960 r. do 16.04.1961 r. jako wikariusz, a faktycznie pełniłem funkcję proboszcza. Przez 3 miesiące w 1960 roku z powodu na niedomagania ks. proboszcza, a po jego śmierci, przez 4,5 miesiąca ze względu na brak proboszcza. Podczas mojego, niezbyt długiego, pobytu w Brzezince ks. Fryderyk Czernik dał się poznać jako człowiek bardzo serdeczny i lubiany przez wszystkich. W wielu sprawach był bardzo dokładny, a w szczególności w finansowych. W tym czasie parafia w Kozłowie jeszcze nie miała swojego kapłana. W niedzielę była tam odprawiana jedna Msza św. o godz. 9.00 (w Brzezince – o godz. 7.00 oraz 10.30) przez księdza z Brzezinki. Księdza Czernika dowozili do Kozłowa bryczką, natomiast ja jeździłem swoim motorem³⁰. Ksiądz Fryderyk Czernik miał u siebie bardzo lubianego pieska Buksa, z którym rzadko się rozstawał. Pieska dostał po swoim poprzedniku. Zabierał go ze sobą nawet do Kozłowa. Pies był bardzo przywiązany do ks. proboszcza. Po jego śmierci Buks przez cały czas leżał pod trumną swojego pana na plebanii (w tym czasie nie było jeszcze kaplicy cmentarnej). A później po pogrzebie chodził na grób. Trwało to może przez dwa tygodnie, aż tam dokończył swój pieski żywot. 16.04.1961 r. formalnie pożegnałem się z parafią św. Jadwigi w Brzezince, skąd zostałem skierowany do parafii pw. NSP) w miejscowości Turze, pow. raciborski. Ksiądz bp Franciszek Jop prosił mnie, abym jeszcze dojeżdżał do Kozłowa i Brzezinki oraz żebym kon-

³⁰ Motorower marki *Simson*.

tynuował tam lekcje religii do końca roku szkolnego 1960/1961. W uroczystości I Komunii św. w 1961 roku nie brałem udziału. Ten rok był ostatnim, w którym uczono religii w szkołach. Tak więc przez 4 dni w tygodniu (wraz z sobotą, która wówczas nie była dniem wolnym) dojeżdżałem na moim motorze z m. Turze do Brzezinki.

Nysa, dnia 12 sierpnia 2009 r.

ks. Stanisław Kubień

Zasady, jakie panowały w kościele za czasów ks. Czernika, były takie, jak za ks. A. Winklera³¹. W niedzielę i święta były odprawiane dwie Msze św. w Brzezince – o 6.30 oraz 10.00 i jedna Msza św. w kościele filialnym w Kozłowie – o godz. 8.15 (do roku 1956). Na niedzielną Mszę św. po ks. Czernika z Kozłowa przyjeżdżał bryczką Alojzy Morys. Właścicielem bryczki i koni był dziadek Alojzego – pan Kowolik. Ten, co zamawiał Mszę św., musiał we własnym zakresie zamówić furmana. W tygodniu były w Kozłowie trzy Msze św. W 1956 roku w Brzezince zaczął posługiwać pierwszy po wojnie wikariusz, ks. Józef Janicki. Od tego czasu w niedzielę i święta były odprawiane dwie Msze św. w Brzezince o 6.30 i o 10.00 oraz dwie Msze św. w kościele w Kozłowie o 7.00 i o 9.30. W 1956 roku odbyły się w parafii rekolekcje w czasie postnym i adwentowym. Misje Święte odbyły się w 1949 roku oraz 1960 roku. W tygodniu ksiądz spowiadał przed i po Mszy św. oraz wieczorem dnia poprzedzającego święto i niedzielę.

Brzezinka, 2008-2009 r.

Parafianie

Ks. Józef Janicki urodził się 26.06.1933 r. w Wybranówce³² na Podolu (obecnie Ukraina). Był synem Władysława i Ludwiki z Gołębiowskich. Miał starszego brata Remigiusza. I Komunii św. udzielił Józefowi ks. proboszcz Leopold Dopart. Po wojnie mieszkańcy Wybranówki zostali przesiedleni do Mieszkowic niedaleko Prudnika. Tam Józef ukończył, rozpoczętą w Wybranówce, szkołę podstawową. W 1947 roku zdał egzamin wstępny do liceum ogólnokształcącego w Prudniku. Potem były studia teologiczne i święcenia kapłańskie w Częstochowie 29.06.1956 roku. Mszę św. prymicyjną odprawił 6.07.1956 r. w kościele filialnym św. Jerzego w Mieszkowicach, gdzie proboszczem był ks. Ludwik Rutyna. Na tę uroczystość przybył też były proboszcz z Podhajczyk ks. Leopold Dopart.

³¹ Por. *Wspomnienia parafian o ks. A. Winklerze*.

³² Mała wioska należąca do parafii pw. NMP w Podhajczykach, pow. trembowelski, woj. tarnopolskie.

Prymicjanci (czerwiec 1956 r.). W ramce: ks. Józef Janicki

Do Brzezinki przybył 1.08.1956 r. jako pierwszy po wojnie wikariusz. Pracy nie brakowało wówczas zarówno w Brzezince, jak też w kościele filialnym w Kozłowie. Po czterech latach posługi w Brzezince został skierowany do parafii

Wszystkich Świętych w Gliwicach. Po śmierci proboszcza ks. Fryderyka Czernika wrócił do Brzezinki (28.04.1961). Tytuł prałata otrzymał 7.11.1988 roku. W 1990 roku został wyróżniony przez Ojca Świętego Jana Pawła II, otrzymując tytuł *kapelana domowego Jego Świątobliwości*. 23.05.1992 r. został *dziekanem ad interim* dekanatu łabędzkiego³³. W czasie 35. lat posługi kapłańskiej jako proboszcz pozostawił wiele śladów dobrego gospodarza. Pokrył dach kościoła nową dachówką, wyremontował wieżę kościoła, kupił trzy nowe dzwony, rozbudował zakrystię, wybudował nową kaplicę cmentarną, wymalował wnętrze kościoła oraz pozłocił ołtarze.

Kościół pw. św. Jerzego w Mieszkowicach

We wtorek 4.06.1996 r., na pięć miesięcy przed drugim nawiedzeniem Brzezinki przez Matkę Bożą w Obrazie Jasnogórskim i 25 dni przed jubileuszem 40-lecia kapłaństwa, ks. Józef Janicki odszedł do Pana. W sobotę 8 czerwca ciało ks. Józefa Janickiego spoczęło w grobie obok poprzedniego proboszcza – ks. Fryderyka Czernika.

³³ Dekret bpa Jana Wieczorka nr 109/92/P z 12 maja 1992 roku.

Pierwsza Komunia św. (1962). W ramce: ks. Józef Janicki

Wspomnienia

Po raz pierwszy dane mi było poznać ks. Józefa w czasie Dni Modlitw o Powołania. Wraz z grupą kleryków przebywałem wtedy w par. w Ostropie. Wywarł na mnie bardzo dobre wrażenie. Był bardzo bezpośredni, życzliwy i otwarty wobec wszystkich alumnów. Nie mogłem przewidzieć, że spotkamy się jeszcze raz w tak ważnej dla mnie sytuacji. W październiku ks. biskup skierował mnie do parafii św. Jakuba w Sośnicowicach. Ksiądz Józef był dziekanem dekanatu, w skład którego wchodziła obejmowana przeze mnie parafia. Postanowiłem pojechać do Brzezinki. Przyjął mnie bardzo serdecznie, jak zwykle w sutannie. W krótkich słowach objaśnił mi, jak będzie wyglądała moja przyszła praca w parafii. Poczułem się jakoś raźniej. Na początku drogi znalazłem kogoś, na kim mogłem się oprzeć. Dla nas, kapłanów pracujących w dekanacie, był zawsze dobry i życzliwy. Mieliśmy do niego duże zaufanie. Widać, że zależało mu na nas. Był obecny na każdym kapłańskim spotkaniu, umacniając nas swoim humorem i otwartością. Od dłuższego czasu nie odstępowała go choroba. Nigdy nie dał poznać po sobie, że cierpi. Dalej starał się wypełniać podjęte obowiązki. Potrafił ukryć swoje dolegliwości. Jego śmierć zaskoczyła nas wszystkich. Odszedł tak bardzo cicho. Pamiętam jeszcze, jak siedział w pierwszej ławce na bierzmowaniu w naszej parafii, zmęczony trapiącą go chorobą. Na farnym podwórku mówiliśmy jeszcze o jego starym fordzie, który przez tyle lat mu służył. A potem tym starym samochodem odjechał... na zawsze. Będzie nam w dekanacie brakowało jego mądrego, po-

krzepiającego i rozsądnego zdania. Pewnie musiał już odejść, aby spotkać się ze swoim Panem. Dużo się napracował, dlatego odszedł na zasłużony odpoczynek. Zabrakło kolejnego kapłana. Trzeba będzie więc modlitwy, aby Bóg posłał nowych robotników do swojej winnicy. A o ks. Józefie nie zapomnimy, włączając go do codziennej modlitwy.

Sośnicowice, 1996 r.

ks. Marcin Gajda

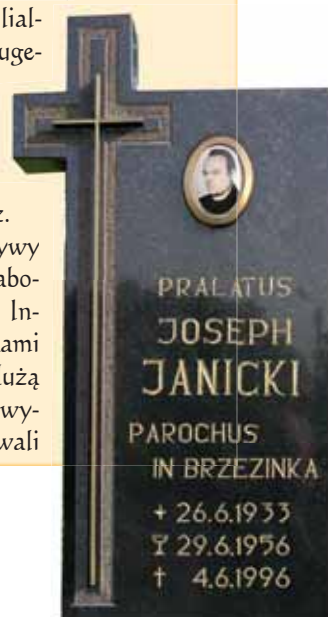
Z rodziną w dniu srebrnego jubileuszu kapłaństwa (29.06.1981)

Z kapłanami w dniu srebrnego jubileuszu kapłaństwa (29.06.1981)

Jako wikariusz dość często przemieszczał się po parafii (zwłaszcza do lipca 1962 roku, kiedy to do naszego kościoła filialnego w Kozłowie przybył ks. Eugeniusz Piotrowski) najpierw na rowerze, a później na czerwonym motocyklu marki SHL. Stosunkowo szybko zjednał sobie dziatwę szkolną i młodzież. Wprowadził w naszej parafii Żywy Różaniec oraz comiesięczne nabożeństwo ku czci MB Fatimskiej. Interesował się wszelkimi nowinkami w Kościele, ale wprowadzał je z dużą rozważą. Szanował wszakże zwyczaje, tradycję i to, co wypracowali

Jego poprzednicy. Jako ostatni w diecezji opolskiej wprowadził na początku lat 80. ołtarz posoborowy. Był duszpasterzem bliskim ludziom, a swoją osobowością wywierał duży wpływ na wspólnotę parafialną. Z młodzieżą grał w piłkę nożną. Organizował pielgrzymki dla parafian m.in.: na Górę Św. Anny, do Wambierzyc, Barda Śląskiego. Latem 1989 roku udał się na Podole, do miejsca swego urodzenia. Niestety spokojna Wybranówka została zrównana z ziemią.

Brzezinka, 2008-2009 r.

Parafianie

Ks. Ginter Langner urodził się w środę 18.01.1961 r. w Komprachcicach jako syn Pawła Langnera oraz Wiktorii z d. Chudalla. Ma brata Waldemara i siostrę Marię. W niedzielę 29 stycznia został ochrzczony w parafialnym kościele pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Chróscinie Opolskiej, otrzymując imiona Ginter i Antoni. Tu również 8.06.1969 r. przyjął I Komunię św., a w sobotę 29.04.1972 r. – sakrament bierzmowania z rąk ks. bpa Wacława Wyciska, przyjmując imię Franciszek. Do szkoły podstawowej uczęszczał przez 4 lata we Wrzoscach oraz 4 lata w Chróscinie Opolskiej. W latach 1975-1979 uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Opolu, po ukończeniu którego w latach 1979-1985 studiował teologię w Wyższym Seminarium Duchownym w Nysie.

Kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Chróscinie Opolskiej (miejsce przyjęcia sakramentów świętych: chrztu, Pierwszej Komunii i bierzmowania)

Prezbiterium kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Chróscinie Opolskiej